

продовжувала працювати в бібліотеці бібліотекарем до 16 січня 1956 року. Ветерани нашого ЗВО згадують її як добру, уважну, освічену людину та високопрофесійного фахівця.

Слава і пошана жінці, якій випала дуже велика і нелегка робота по відновленню та упорядкуванню бібліотечного фонду після Другої світової війни.

Спливали роки – зростав і один з найважливіших підрозділів інституту: маленька бібліотека в одній кімнатці із земляною підлогою і з малочисельним штатом перетворилася на потужну сучасну Наукову бібліотеку НФаУ.

Список використаних джерел:

1. Alma mater : історія століття : Десять десятиріч в історії ХФІ – НФаУ / за заг.ред. В. П. Черних. – Харків : Золоті сторінки, 2021. – 756 с.
2. Історія Національного фармацевтичного університету: люди, події, факти / за заг. ред. В. П. Черних. – Х. : НФаУ : Золоті сторінки, 2005. – 624 с.
3. К истории Харьковского государственного фармацевтического университета / М-во здравоохранения УССР. – Х.: ХФИ, 1970. – 182 с

УДК 929 : 615

М. О. Валяшко: особистість, учений, педагог та засновник Наукової бібліотеки НФаУ

Войтенко Ольга Василівна

завідувачка відділу зберігання фондів Наукової бібліотеки Національного фармацевтичного університету

Анотація У статті висвітлено наукову, освітню, громадську діяльність професора фармації Харківського хіміко-фармацевтичного інституту (згодом Національного фармацевтичного університету) Миколи Овксентійовича Валяшко.

Ключові слова: Валяшко М. О., Харківський хіміко-фармацевтичний інститут, Національний фармацевтичний університет, аптека, фармація, хімія, медицина, фармацевтична освіта, бібліотека, фонд рідкісних і цінних видань НБ НФаУ.

Mykola Ovksentiyovych Valyashko: personality, scientist, teacher, founder of the Scientific Library of NUPh

Voitenko Olga Vasylivna

head of the department of storage of funds of the Scientific Library National University of Pharmacy

Abstract. The article covers the scientific, educational, public activities of the professor of pharmacy of the Kharkiv Institute of Chemical Pharmacy (later the National University of Pharmacy) Mykola Ovksentiyovych Valyashko.

Keywords: Valyashko M.O., Kharkiv Institute of Chemical Pharmacy, National University of Pharmacy, pharmacy, chemistry, medicine, pharmaceutical education,

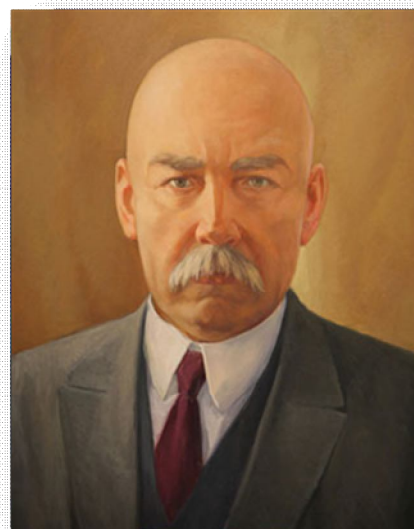
fund of rare and valuable publications of Scientific Library National University of Pharmacy.

Ключовою постаттю в історії формування української фармацевтичної вищої школи є Микола Овксентійович Валяшко. Видатний науковий та громадський діяч, випускник та викладач Харківського імператорського університету, засновник і перший ректор Харківського хіміко-фармацевтичного інституту.

Микола Овксентійович Валяшко народився 20 березня (за старим стилем) 1871 року у місті Куп'янську Харківської губернії. Дитячі спогади М. О. Валяшка були тісно пов'язані з аптекою, в якій він проводив багато часу, допомагаючи батьку. Початкову освіту отримав у Белгородській гімназії. В юному віці працював аптекарським учнем в аптеці Сартиссона, потім помічником аптекаря в Харківській аптеці І. Лапіна.

У 1895 році Микола успішно склав іспит та отримав звання провізора з відзнакою при Харківському університеті і, за клопотанням керівництва медичного факультету, обійняв посаду позаштатного лаборанта (асистента) у фармацевтичній лабораторії університету.

Займаючись дослідницькою роботою в лабораторії, паралельно самостійно вивчає німецьку, а згодом і англійську мову, у 1900 р. проходив стажування в університеті в Марбурзі, познайомився зі станом викладання фармацевтичних дисциплін у кращих інститутах Німеччини та з організацією проведення наукових робіт, а також розпочав роботу з дослідження глюкозидів рутину та робініну.

Всі ці дослідження були викладені М. О. Валяшко в дисертації «Хімічне дослідження глюкозиду рутину з рути», яку захистив у 1903 р. на ступінь магістра фармації в Харківському університеті, яка займає гідне місце в фонді бібліотеки [2].

Революція і громадянська війна не завадили Миколі Овксентійовичу продовжувати займатися справою всього свого життя.

Саме в цей період у 1919 році Микола Овксентійович успішно захистив дисертацію «Спектри поглинання й конституція похідних бензолу», отримавши від факультету ступінь доктора хімії.

Завдяки своїй натхненній, клопіткій праці з простого помічника аптекаря він зміг перетворитися у одного з провідних вчених того часу та досвідченого педагога.

М. О. Валяшко був одним з головних ініціаторів створення самостійної фармацевтичної освіти в Україні. Саме він наполягав на заснуванні ВНЗ, котрий давав би своїм випускникам можливість отримати вищу фармацевтичну освіту. На його думку, "без основания института подготовка научно образованного кадра химиков-фармацевтов не будет достигнута" [2]. Окрім професора М. О. Валяшка, ініціаторами заснування першого в Україні фармацевтичного вищого навчального закладу була група професорів-фармацевтів М. П. Красовського, М. П. Розенфельда і фармацевтичної громадськості Харкова .

В 1921 році у Харкові, згідно постанови Народного комісаріату охорони здоров'я України і Головнауки, відбулося відкриття спеціалізованого вищого навчального закладу такого типу, який і очолив Валяшко Микола Овксентійович [2]. Під його керівництвом була розроблена структура вузу, підготовлені плани та програми навчання майбутніх провізорів.

Згодом Микола Овксентійович приймає рішення про необхідність створення власної бібліотеки з унікальним фондом спеціальної літератури. На перших порах літератури у книгозбірні інституту було мало для забезпечення навчального процесу. Студентам та викладачам була представлена можливість користуватися фондами бібліотеки Харківського університету де свого часу працював М. О. Валяшко.

В 20-ті роки XX ст. країна перебуває у тяжкій економічній скруті, тому адміністрації інституту (ХХФІ) та органам місцевої влади довелося вирішувати ряд матеріальних проблем. Неможливо було вести повноцінне навчання, бракувало не тільки аудиторій, устаткування для лабораторій, а й підручників для студентів. Великий внесок у створення бібліотеки ХХФІ, в організацію бібліотечних фондів зробила Центральна науково-навчальна бібліотека (наразі ЦНБ ХНУ ім. В.Н. Каразіна). Передала до фонду бібліотеки новоствореного вузу частину видань, що належали фармацевтичній лабораторії. Ці видання зберігаються в фонді цінних та рідкісних видань, про що свідчить печатка овальної форми «Императорского Харьковского университета Фармацевтическая лаборатория».

Серед них періодичні фахові зарубіжні видання *Archiv der Pharmacie* (пер. з нім. Архів Фармації), *Jahresbericht über die Fortschritte der Pharmakognosie, Pharmacie und Toxikologie*. Також було передано до бібліотеки фахове видання "Фармацевтический Журнал", колекція якого представлена в фонді цінних та рідкісних видань з 1879-1917р.р. На той час періодичні видання для студентства мали непогану підтримку у вивченні фармації.

Хоча на посаді директора новоствореного ХХФІ Микола Овксентійович перебував відносно недовго (до 5 жовтня 1922 р.), він встиг достатньо зробити для його організації та становлення.

Після звільнення з посади він продовжував читати лекції студентам, залишався керівником наукових робіт співробітників та аспірантів, брав активну участь у різноманітних зборах факультетів, комісій, нарадах, конференціях тощо.

В 1924 р. Микола Овксентійович був членом комісії з видання Державної фармакопеї при Наркомздраві РРСФР та членом Фармакопейного комітету у Москві [1]. Доказом цього є «Государственная фармакопея» 1930 р., який зберігається у фонді Наукової бібліотеки.

З 1929 до 1938 року М.О. Валяшко був відповідальним редактором «Українського хімічного журналу», згодом реорганізованого у «Праці ХХТІ». [1] В 1928 році М. О. Валяшко разом з А. Д. Розенфельдом організував при НКОЗ УРСР видання "Фармацевтичного журналу" і був його редактором до з 1928 до 1930 року. Він продовжував активно відстоювати позиції вищої фармацевтичної освіти, про що свідчить його власна стаття у «Фармацевтичному журналі». В ній Микола Овксентійович у черговий раз задається питанням: «Чи потрібна працівникам аптеки вища фармацевтична освіта?» [3]. Професор, посилаючись на власний досвід, підкреслював, як бракувало йому вищої фармацевтичної освіти на зорі його науково-дослідної діяльності і, головним чином, це себе виявляло не у знайомстві з певними фактами, а у відсутності методологічних підходів, що формують саме наукове мислення. Ліквідувати прогалини у власній освіті доводилося виключно самотужки [1].

Виходячи з цього, М. Валяшко стверджував, що у фармацевта має бути вища освіта. З повним текстом цієї статті є можливість ознайомитись в Науковій бібліотеці НФаУ, де зберігається колекція цього журналу за період 1928-1941 р.р.

Свій внесок Микола Овксентійович зробив і у створення «Великої медичної енциклопедії», в якій, у якості співредактора, він працював у 1928–1930 роках.

М.О. Валяшко до кінця свого життя займався підготовкою наукових кадрів, хіміків, інженерів, фармацевтів. Серед його учнів було кілька вихідців з науково-дослідної кафедри фармацевтичної хімії – фахівці високої кваліфікації, відомі вчені: професор Ю. Борисюк, який потім був завідувачем кафедри фармакогнозії і директором ХФІ; доцент Г. Півненко – завідувач кафедри

технології лікарських форм і ректор ХФІ; доцент Л. Казарновський – декан інституту; професор В. Близнюков – завідувач кафедри фармацевтичної хімії [1].

У сфері дослідження природної лікарської сировини справу професора продовжили його молодші колеги М. Красовський і О. Розенфельд. Під їх керівництвом було проведено експерименти з великою кількістю лікарських рослин України, які і досі використовуються у науковій медицині. Внаслідок цих досліджень було виділено ряд біологічно активних речовин, створено декілька нових препаратів. [1].

І це далеко не повний перелік досягнень М. О. Валяшка. Для нас, бібліотекарів, дуже важливим є його внесок в створення бібліотеки ХХФІ і активна допомога в організації бібліотечного фонду. Адже за його клопотанням фонд бібліотеки поповнювався навчальною та науковою літературою. Сучасний НФаУ по праву пишається тим, що ім'я цього видатного вченого тісно пов'язане з історією вузу, а, зокрема, і з історією Наукової бібліотеки.

18 березня 2021 р. у НФаУ відбулися урочистості з нагоди 150-річчя М. О. Валяшка. У рамках проведення урочистостей пройшла XXVII Міжнародна науково-практична конференція молодих вчених та студентів «Topical issues of new medicines development» [4].

Почесні гості, академічна спільнота, студентство мали нагоду відвідати виставку «М.О. Валяшко: особистість, учений, педагог», яку підготували співробітники Наукової бібліотеки НФаУ. Кропітку роботу провели співробітники по відбору документів. Вивченню підлягали не тільки фонди НБ НФаУ, а також фонди ЦНБ ХНУ імені В. Н. Каразіна, ХДНБ ім. В. Г. Короленка, Наукової бібліотека НТУ «ХПІ».

З фонду рідкісних і цінних видань НБ НФаУ була представлена колекція «Фармацевтичного журналу», хронологічні рамки якого охоплюють, більш ніж 140 років. На сторінках журналу «Фармация», колекція якого зберігається у фонді з 1936 р. по 2018 р. знаходимо «Сводный протокол заседаний пленума фармакопейного комитета» членом якого був М. О. Валяшко. Гортаючи

сторінки журналів, маємо гарну нагоду простежити за розвитком аптекарської справи, фармацевтичної науки, фармацевтичної практики, фармацевтичної освіти кінця 19 століття. Відвідувачі мали змогу потримати в руках видання з особистим автографом М. О. Валяшко, ознайомитись з протоколами засідань Харківського фармацевтичного товариства, секретарем якого був М. О. Валяшко. Дякуємо колегам з інших бібліотек, які представили матеріали зі своїх фондів.

Загалом, у різних вимірах свого життя та діяльності – науковому, суспільному, освітньому – Микола Овксентійович Валяшко проявив себе як талановита, цілеспрямована людина, щиро віддана своїй справі. Його біографія – яскравий приклад життя людини, що створила себе сама, часом у складних, несприятливих умовах, життя якого стало прикладом для кожного майбутнього фармацевта.

Список використаних джерел:

1. Котвіцька А. А., Черних В. П., Фесенко В. Ю. Микола Овксентійович Валяшко: собистість, учений, педагог (1871-1955рр.) : монографія. Харків : НФаУ, 2021. 184 с.
2. Славетні імена національного фармацевтичного університету. Ректори та професори : нариси про життя та діяльність видатних учених НФаУ/ за ред. проф. В. Черних. Харків : Прапор, 2005. 199 с.
3. Валяшко М. Требуется ли для работников аптеки высшее образование. *Фармацевтический журнал*. 1928. № 6. С. 328–330.
4. Урочистості з нагоди 150-річчя від дня народження засновника закладу – Миколи Валяшка. URL: <https://nuph.edu.ua/18-bereznja-2021-r-u-nfau-vidbulisja-urochistosti-z-nagodi-150-richchja-vid-dnja-narodzhennja-zasnovnika-zakladu-mikoli-valjashka/>.
5. М. О. Валяшко. До 140-річчя з дня народження : біобібліогр. покажчик. Харків : НФаУ, 2011. 48 с. (Вчені фармації).

УДК 027.7:61:316.6/7:378(477.53)

Соціокультурний вимір діяльності Національної наукової медичної бібліотеки України

Кірішева Олена Миколаївна

*головний бібліотекар відділу організаційної та науково-методичної роботи
Національної наукової медичної бібліотеки України*

ORCID: 0000-0003-4932-3604

Анотація. У статті представлено широкий спектр соціокультурної діяльності Національної наукової медичної бібліотеки України.

Ключові слова: Національна наукова медична бібліотека України, соціокультурна діяльність, книжкова виставка, презентація, художня виставка.

Social and Cultural Activities of the National Scientific Medical Library of Ukraine

Kirisheva Olena

*Chief Librarian Department of Organizational and Scientific-Methodological Work
of National Scientific Medical Library of Ukraine*

ORCID: 0000-0003-4932-3604